

НАУКОВИЙ СУПРОВІД ДЕРЖАВНИХ СПРАВ

Раді по вивченню продуктивних сил України — 90 років

20 березня 2009 року Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України святкувала 90-річчя від дня свого створення. Урочистості проходили у Великому конференц-залі Національної академії наук України. З нагоди цього заходу проведено також Ювілейну міжнародну наукову конференцію «Розвиток продуктивних сил України: від В.І. Вернадського до сьогодення». Із привітаннями виступило чимало знаних учених та економістів. Вітальну промову виголосив президент НАН України Б.Є. Патон. Він зачитав привітання від Прем'єр-міністра України Юлії Тимошенко. Від імені Відділення економіки виступив академік НАН України В.М. Геєць.

Раду вважають однією з найстаріших наукових установ. Заснував її велетень думки Володимир Вернадський, який 21 січня 1915 р. (зауважимо: у розпал Першої світової війни) звернувся до Імператорської академії наук із пропозицією створити нову організацію, яка займалася б вивченням природних продуктивних сил. У березні того ж року таку комісію вже було організовано в Петербурзі, а в березні 1919 р. Володимир Іванович створив Комісію для виучування продуктивних сил України. Вона відразу ж увійшла до складу щойно створеної Української академії наук. До речі, за ініціативою Вернадського з'явилося понад 20 наукових установ різних за профілем і при-

значенням. Це, окрім Української академії наук, Радієвий інститут, Біогеохімічна лабораторія АН СРСР (нині Інститут геохімії й аналітичної хімії), Комітет з метеоритів, Комісія з історії знань АН СРСР (нині Інститут історії природознавства і техніки) та ін.

Слід зазначити, що на першому ж засіданні Комісії В.І. Вернадський виступив із доповіддю, у якій визначив основні принципи комплексного вивчення продуктивних сил. Доречно зауважити, що це були принципово нові завдання для науки, яка раніше орієнтувалася переважно на вузькі професійні проблеми. Комісія одразу ж взялася до роботи і вже під час війни організовувала великі експедиції з розвідування різних видів мінеральної сировини, а також їх видобутку і використання.

Нову назву наукової установи — Рада по вивченню продуктивних сил — було затверджено рішенням Президії Всеукраїнської академії наук від 28 травня 1934 року. Ініціатором створення Ради на базі Комісії для виучування продуктивних сил став тодішній віце-президент ВУАН, голова президії відділу суспільних наук, академік ВУАН О.Г. Шліхтер. Постановою Ради Міністрів УРСР від 29 вересня 1959 року за № 1532 Раду віднесено до науково-дослідних установ Академії наук УРСР на правах науково-дослідного інституту. Протя-

гом 1963–1966 рр. Рада перебувала в підпорядкуванні Держплану УРСР, а в листопаді 1966 року була повернута до складу Академії наук УРСР із безпосереднім підпорядкуванням Президії АН УРСР. Сьогодні Рада організаційно входить до складу Відділення економіки НАН України і підпорядковується Президії НАН України.

У різний час Раду очолювали відомі науковці. Це економіст Л.М. Яснопольський, хімік-органік А.І. Кіпріанов, лісівник та ґрунтознавець П.С. Погребняк, відомий учений у галузі механіки академік АН УРСР Г.М. Савін. Сьогодні Раду очолює академік НАН України (до речі, наймолодший у НАН України), доктор економічних наук, професор Б.М. Данилишин.

За дев'яносторічну історію Рада сформувала власні традиції, має чималі наукові досягнення. Результативність її роботи, зокрема, визначалася тими пріоритетами, які висувала дійсність. Так, на початку її створення важливим було формування концепції вивчення природних ресурсів та продуктивних сил. Від 1928 р. розпочинається розроблення комплексних народногосподарських п'ятирічних планів. У 30-х роках минулого століття в Раді проводять комплексні дослідження Великого Дніпра у зв'язку з будівництвом Дніпрогесу. А в 40-х — дослідження з відбудови народного господарства, освоєння природних багатств, становлення народногосподарського комплексу в повоєнні часи.

Окремим періодом діяльності Ради стали 90-і роки минулого століття. Союзна республіка стає незалежною державою, а тому і в Раді змінюються акценти: авторитетна науково-дослідна установа працює над комплексними дослідженнями проблем сталого економічного і соціально-економічного розвитку України та її регі-

онів, вивчає проблеми, пов'язані з гарантуванням економічної, зокрема ресурсної (газ, нафта), продовольчої, екологічної (у тому числі технологічної), соціальної та оборонної безпеки України.

Сьогодні науковий колектив Ради — 26 докторів і 60 кандидатів наук, два академіки НАН України (Б.М. Данилишин та О.М. Алимов), один член-кореспондент Української аграрної академії наук (М.А. Хвесик), п'ять заслужених діячів науки і техніки України. У Раді сформувались і успішно розвиваються наукові школи, створено раду молодих учених.

Результати роботи Ради лише в суверенний період — сотні наукових доповідей і записок у різні державні інституції. Це і наукові статті, і монографії, і підручники, і, звісно, «живі книги», тобто доктори та кандидати наук за чотирма економічними спеціальностями (розвиток продуктивних сил і регіональна економіка; економіка природокористування й охорони навколишнього середовища; економіка та управління національним господарством; демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика), а також доктори і кандидати наук з державного управління за спеціальностями «механізми державного управління» та «місцеве самоврядування».

У системі НАН України чимало науководослідних установ. Збереглися всі, які започаткував Володимир Вернадський. Одна з найбільш плідних — Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, яка впродовж багатьох років видає справді актуальну наукову продукцію. З нагоди знаменного ювілею бажаємо мобільному і цілеспрямованому науковому колективу Ради процвітання та нових здобутків на благо Вітчизни.

Надія КНЯЗЕВ,
член Національної спілки журналістів України
(Київ)